

ВЕЛИКИЙ ЖОВТЕНЬ І ПРОГРЕС ЛЮДСТВА

(Продовження. Поч. на 1-й стор.).

Недавно прийнято нову Конституцію Радянського Союзу. Вона ще раз підтвердила, що всі перетворення, всі зміни, які відбуваються в нашій країні, спрямовані насамперед на забезпечення кожній людині справді людських умов життя. Вона знову переконливо показала, що поняття свободи, прав людини, демократії і соціальної справедливості наповнюються справжнім змістом тільки в умовах соціалізму. [Оплески].

Товариші! Перемога Великої Жовтневої соціалістичної революції вивела нашу країну, наш народ в авангард соціального прогресу. І сьогодні, через 60 років, ми займаємо гідне місце на його найпередовіших рубежах, — ми першими на землі створили розвинуте соціалістичне суспільство, ми першими будемо комунізм. [Тривалі оплески].

Ніколи ще країна наша не мала такого величезного економічного і науково-технічного потенціалу. Ніколи ще не була такою міцною, такою надійною її обороноздатність. [Оплески]. Ніколи ще ми не мали таких сприятливих можливостей для розв'язання завдань, заради яких, у кінцевому підсумку, і здійснювалась революція, — для піднесення добробуту мас, розгортання соціалістичної демократії, всебічного розвитку особи.

Повністю реалізувати можливості розвинутого соціалізму — в цьому, якщо хочете, пафос наших днів. Це ж визначає і міру відповідальності, покладеної на нас сьогодні історією.

Партія, її Центральний Комітет усвідомлюють цю відповідальність. XXIV і XXV з'їзди КПРС визначили стратегію і тактику комуністичного будівництва на сучасному, дуже важливому етапі нашої історії. В галузі економіки було взято курс на інтенсивне зростання суспільного виробництва, на підвищення ефективності і якості всієї господарської діяльності.

Втілюючи цей курс у життя, ми вже добилися значних успіхів. Якщо за точку відліку взяти 1967 рік, рік п'ятдесятиріччя Радянської влади, то з того часу економічний потенціал країни практично подвоївся. [Оплески]. Але, мабуть, не менш важливими є якісні зміни. Все більш дієвим фактором розвитку народного господарства стає науково-технічний прогрес. Впереджаючими темпами розвиваються найповіші галузі виробництва. Неухильно зростає продуктивність праці.

Відповідно до курсу партії розвиток економіки дедалі більше орієнтується на вирішення різноманітних завдань, безперервно зв'язаних з поліпшенням умов життя і праці радянських людей.

Вирішення цих завдань великою мірою визначається станом аграрного сектора економіки. Можна сміливо твердити, що ніколи ще в історії країни не робилося стільки для піднесення сільського господарства. За короткий строк були докорінно перетворені матеріально-технічна база й економіка села. В небувалих масштабах розгорнулись роботи по меліорації, комплексній механізації і хімізації.

Ми вже бачимо плоди цих величезних зусиль. Нагадаю, що в 1967 році ми мали 148 мільйонів тонн зерна, 11,5 мільйона тонн м'яса, близько 6 мільйонів тонн базових. А в нинішньому, далеко не кращому, навіть не середньому за погодними умовами році буде вироблено 194 мільйони тонн зерна, близько 15 мільйонів тонн м'яса, 8,4 мільйона тонн базових. [Оплески]. Думаю, що ці цифри заслуговують належної оцінки, [оплески], хоча ми усвідомлюємо, що це не всі проблеми сільського господарства розв'язані. Партія наполегливо добивається, щоб ця галузь повністю забезпечувала зростаючі потреби країни.

Помітно просунулося вперед розв'язання і такої складної, потребуючої величезних коштів проблеми, як житлово-будівельна. Третина загальної площі житлових будинків, спорудженої за весь час Радянської влади, припадає на останнє десятиріччя. [Оплески]. Сто десять мільйонів наших співвітчизників пізнали в ці роки радісне почуття новоселів. [Оплески].

Великі ресурси виділялись на розширення виробництва товарів народного споживання. За десять років наша промисловість практично подвоїла випуск цієї продукції і значно оновила, поліпшила її. У два рази також збільшився роздрібний товарооборот. Задозволяється попит радянських людей на багато товарів довгочасного користування, які ще недавно вважались дефіцитними.

Зростання економіки дало змогу істотно підвищити заробітну плату і збільшити суспільні фонди споживання. Реальні доходи радянських людей зросли за десять років в 1,6 раза. Хотів би особливо відзначити, що за цей час значно підвищився рівень життя і поліпшилася побутова сільських трудівників.

Кожний факт, кожна цифра, які характеризують темпи нашого розвитку, — переконливе свідчення величезних можливостей розвинутого соціалізму. Це з новою силою виявився в ході соціалістичного змагання, присвяченого ювілею Жовтня. [Оплески]. Радянські люди взяли підвищені зобов'язання — і додержали свого слова. Вони висунули зустрічні плани — і не тільки виконали, але й перевидали їх. Батьківщина дякує учасникам ювілейної вахти, всім, хто доблесно працює зустріч славну річницю Великої революції! [Тривалі оплески].

Товариші! Віддаючи належне успіхам, ми добре розуміємо, що проблем у нас ще досить, що попереду — величезне поле діяльності.

Основні напрями нашої роботи, конкретні зведення для визначені останніми з'їздами партії, пленумами Центрального Комітету. Їх рішення відомі. Вони ставлять нові, більш високі вимоги до діяльності кадрів, до роботи всіх трудящих. Ці вимоги зв'язані з тим, що хід суспільного розвитку висуває дедалі складніші завдання в різних галузях життя. А чим складніші завдання, чим складніша робота, тим важливіші погодженість, злагодженість, дисципліна — все те, що можна визначити як високу організованість.

Висока організованість на всіх рівнях, в усіх ланках партійного, державного і господарського керівництва,

на кожному робочому місці — це неодмінна, обов'язкова передумова розв'язання поставлених XXV з'їздом завдань.

Разом з тим це дуже важлива передумова розв'язання і тих проблем, з якими нам доведеться зустрітись у майбутньому. Ще на зорі Радянської влади Володимир Ілліч Ленін говорив, що для швидкого руху вперед, для того, щоб країна стала могутньою і багатією, у нас «матеріал і в природних багатствах, і в запасі людських сил, і в прекрасному розмаху, що його дає народній творчості велика революція...» [Оплески]. Сьогодні до цього додалась величезна економічна і науково-технічна могутність, а також багатий досвід будівництва нового життя. У нас справді є все, щоб упевнено йти до заповітної мети — комунізму, завойовувати все нові вершини прогресу.

Але це, товариші, — саме вершини. Підйом до них може бути крутим і нелегким. І щоб пройти його, гострою технічною мовою, в оптимальному режимі, треба вже сьогоднішні плани націлювати на розв'язання завдань завтрашнього дня. Партія так і робить [Оплески].

Орієнтацію не тільки на поточні потреби, а й на майбутнє відзначається, зокрема, наша аграрна політика. Ми добираємося докорінного розв'язання продовольчої проблеми, задоволення зростаючих потреб країни і робимо це в умовах, коли населення і його запити збільшуються, а земельні площі залишаються тими ж. Ось чому і на майбутнє ми плануємо прискорення, інтенсивний розвиток усіх галузей сільського господарства. Ось чому ми виділяємо і будемо виділяти сільському господарству великі капіталовкладення, нарощувати потужності галузей промисловості, які обслуговують село.

Чимала роль у цих наших плачах відводиться Нечорноземній зоні Росії. Обширний район у самому центрі країни повинен стати зоною вископродуктивного землеробства і тваринництва. [Оплески]. Він значно поповнить наші продовольчі ресурси.

На майбутнє орієнтовані й інші великі комплексні програми, вироблені в останні роки. Це насамперед програми розвитку Західного і Східного Сибіру, створення Байкало-Амурської магістралі, промислових і лісопромислових комплексів на Далекому Сході. Вони покликані забезпечити майбутні потреби народного господарства в нафті, газі, вугіллі, чорних і кольорових металах, лісі та інших видах сировини. Здійснення таких програм має і глибокий соціальний зміст. Воно означає освоєння багатьох віддалених районів країни, де підіймуться десятки нових міст, будуть створені нові культурні центри. З нашого життя остаточно зникне саме поняття «необжитої окраїни».

На великих будовах нашого часу з особливою силою проявилася стійкість, творчий порив, ідейний гарт радянської молоді. [Оплески]. Продовжуючи славі традиції своїх діда і батьків, комсомольці, дітчата і юнаки йдуть у перших рядах будівників комунізму, мужніють у праці, вчать управляти господарством, керувати справами суспільства і держави. В їх руках — майбутнє країни. І ми впевнені — це надійні руки. [Тривалі оплески].

Міркуючи про майбутнє, ми надаємо великого значення науці. Вона має внести величезний вклад у розв'язання найважливіших завдань будівництва комунізму. Серед них — відкриття нових джерел енергії і заміників багатьох видів природних ресурсів, технічне переозброєння народного господарства, яке зводить до мінімуму ручну і тим більше важку фізичну працю, сприяє піднесенню сільського господарства, боротьба з хворобами і продовження життя людини.

Майбутнє нашої економіки — в підвищенні ефективності. Іншого шляху забезпечити успішний, динамічний розвиток народного господарства немає. Саме тому партія проводить і буде неухильно проводити лінію на прискорення науково-технічного прогресу, вдосконалення планування і управління, посилення організованості і порядку на кожному робочому місці, в кожній управлінській ланці. [Оплески].

Заглядаючи в майбутнє, ми повинні зробити і ще один висновок. Для всіх сфер життя і розвитку нашого суспільства дедалі більшу роль відіграватиме рівень свідомості, культури, громадянської відповідальності радянських людей. Виховувати в людині спрямованість до високих суспільних цілей, ідейну переконаність, справді творче ставлення до праці — це одне з найбільш першорядних завдань. Тут проходить дуже важливий фронт боротьби за комунізм, і від наших перемог на цьому фронті дедалі більше залежатиме і хід економічного будівництва, і соціально-політичний розвиток країни.

Як бачите, в перспективі у нас чимало проблем, і проблем великих. Але сила соціалізму якраз у тому й полягає, що новий суспільний лад дає змогу не тільки передбачати такі проблеми, а й завчасно планувати їх розв'язання.

Товариші! Радянський народ з упевненістю дивиться в майбутнє. Він твердо знає, що життя ставатиме все кращим, все красивішим, все змістовнішим. Запорука цього — праця, самовіддана, натхнена ідеалами комунізму праця мільйонів чоловіків і жінок. Запорука цього — ленінська, науково обґрунтована політика Комуністичної партії. [Тривалі оплески].

Для кожного з нас, комуністів-ленінців, найвищою нагородою є те, що радянські люди всі свої досягнення, всі перемоги зв'язують з партією. І це зрозуміло. [Оплески]. Адже партія невіддільна від народу. В її рядях — кращі представники робітничого класу, колгоспного селянства і народної інтелігенції. Вона користується безмежним довірям трудящих. [Оплески].

Але, товариші, довіря народу — вимогливе довіря. Тому будь-яке рішення партії, кожен крок у політиці, в організаторській та ідейно-виховній роботі покликані бути такими, щоб ще більше міцніла єдність партії і народу, щоб довіря народу до партії і надалі лишалося непохитним. [Тривалі оплески].

У нашої партії є все для того, щоб бути на висоті своєї історичної відповідальності. Нас надихає висока мета — благо народу. Ми маємо багатий, багаторічний досвід будівництва нового життя. Керівництвом до дії нам служить марксизм-ленінізм — наука, яка увірвала в себе всі досягнення людського генія. Ми впевнені у своїх силах. [Тривалі оплески].

Великий шлях, початий у жовтні 1917 року, велика боротьба за комунізм тривають. Володимир Ілліч Ленін писав: «...Йдучи на боротьбу, ми повинні бажати перемоги і еміти вказати справжній шлях до неї». Ми бажали перемоги. Ми знаємо шлях до неї. І ми прийдемо до перемоги, ми прийдемо до комунізму! [Бурливі, тривалі оплески].

II. ЖОВТЕНЬ ЗМІНИВ ОБЛИЧЧЯ СВІТУ

Товариші! Жодна з подій світової історії не мала таких глибоких, догосчасних наслідків для людства, як Велика Жовтнева соціалістична революція. Зірнули жовтневої грози освітили шлях у майбутнє народам багатьох країн. Історія пішла вперед буквально семимильними кроками.

З міжнародних наслідків Жовтня, які визначили обличчя нашої епохи, найголовніший — виникнення і розвиток світової системи соціалізму. [Оплески]. Був час, коли буржуазія, налякана перемогою Жовтня і його могутнім впливом на уми мільйонів, у кожній революційній події у світі намагалася шукати «круку Москви». Тепер у ці дитячі казки вже мало хто вірить. Революції виникають і перемагають внаслідок внутрішнього розвитку кожної даної країни, з волі її народу. Ряд переможних соціалістичних революцій в Європі, Азії, Америці означає продовження ідей і справи Жовтня. [Тривалі оплески].

У підсумку практика світового соціалізму розширилася, збагатилася. Кожна з країн, які стали на соціалістичний шлях, у чомусь по-своєму, своєрідно розв'язувала проблеми соціалістичної державності, розвитку соціалістичної індустрії, кооперування селянства, ідейного перевиховання народних мас.

Немає сумніву, що перехід до соціалізму інших народів і країн з різними рівнями розвитку і національними традиціями принесе ще більшу різноманітність конкретних форм соціалістичного будівництва. Це цілком природно.

Проте, як підтверджує життя, залишаються і зберігають свою силу загальні корінні, невід'ємні риси соціалістичної революції і соціалістичного будівництва. [Оплески].

Сукупний досвід розвитку світового соціалізму переконує, зокрема, ось у чому:

— Головним питанням революції, як і раніше залишається питання про владу. Або влада робітничого класу, який виступає в союзі з усім трудовим народом. Або влада буржуазії. Третього не дано. [Оплески].

— Перехід до соціалізму можливий тільки, якщо робітничий клас і його союзники, оволодівши реальною політичною владою, використають її для ліквідації соціально-економічного панування капіталістичних та інших експлуататорів.

— Перемога соціалізму можлива, якщо робітничий клас і його авангард — комуністи зуміють надихнути, згуртувати трудящі маси в боротьбі за побудову нового суспільства, перетворення на соціалістичних началах економіки і всіх суспільних відносин.

— Соціалізм може утвердитись лише в тому разі, якщо влада трудящих зуміє захистити революцію від будь-яких атак класового ворога (а такі атаки неминучі — як всередині, так, найімовірніше, іззовні).

Це лише деякі з уроків сучасного розвитку соціалізму. Вони знову підтверджують велике міжнародне значення досвіду Жовтня — при всій своєрідності умов нашої революції. Вони знову підтверджують глибоку правоту В. І. Леніна, який говорив: «Російський зразок показує всім країнам дещо, і дуже істотне, з їх немінучого і недалекого майбутнього». [Оплески].

Але у світового соціалізму є досвід і іншого порядку, який підтверджує, що відступ від марксистсько-ленінського курсу, відхід від пролетарського інтернаціоналізму неминуче обертаються невдачею і тяжкими випробуваннями для народу.

Добре відомо, до яких тяжких наслідків призвели в Китаї спроби ігнорувати економічні закони соціалізму, відхід від дружби і солідарності з соціалістичними країнами, змирення з силами реакції на світовій арені. Соціалістичні завоювання китайського народу наразилися на велику небезпеку.

Тепер деякі дії капіталістичних країн явно будують свої розрахунки на тому, що нинішні суперечності відчуження між Китайською Народною Республікою і Радянським Союзом, іншими країнами соціалізму зберуться надовго і навіть загостряться в майбутньому. Нам думается, що це короткозорі політика. Як би не пророзувались ті, хто її проводить. [Оплески].

Не будемо гадати, як складуться далі радянсько-китайські відносини. Хочу лише сказати, що наші неодноразові пропозиції про їх нормалізацію залишаються в силі.

Товариші! Великий вклад світової системи соціалізму в життя сучасного світу — це ті нові відносини, які, завдяки інтернаціоналістській політиці братніх партій, склалися між соціалістичними державами — і насамперед між країнами соціалістичної співдружності.

Ми можемо сказати з чистою совістю: наш союз, наша дружба, наше співробітництво — це союз, дружба і співробітництво суверенних, рівноправних держав, згуртованих спільними цілями й інтересами, узами товариської солідарності і взаємодопомоги. [Тривалі оплески]. Ми йдемо разом, допомагаючи один одному, об'єднуючи зусилля, знання, ресурси для якнайшвидшого руху вперед. [Оплески].

Ми взяли курс на спільне розв'язання проблем сировини, палива й енергетики, продовольства, транспорту. Ми поглиблюємо спеціалізацію і кооперування, особливо в машинобудуванні, на базі найновіших досягнень науки і техніки. Ми будемо розв'язувати ці завдання надійно, економічно, довгостроково. Розв'язувати їх з розумінням інтересів і потреб кожної братньої країни і всієї співдружності. [Оплески].

Товариші! У далекому жовтні 1917-го робітники і селяни Росії виступили одні проти старого світу — світу зажерливості, гноблення і насильства. Вони побудували соціалізм у країні, оточеній ворожими силами імперіалізму. Побудували і захистили. Тепер ми не одні.

(Закінчення на 3-й стор.).

1) В. І. Ленін. Повне зібрання творів, т. 36, стор. 76—77.

2) В. І. Ленін. Повне зібрання творів, т. 11, стор. 41.

3) В. І. Ленін. Повне зібрання творів, т. 41, стор. 4.

ВЕЛИКИЙ ЖОВТЕНЬ І ПРОГРЕС ЛЮДСТВА

(Закінчення).

Країна наша стала частиною великої сім'ї соціалістичних держав. **[Оплески]**. То чи може нам, радянським комуністам і всім радянським людям, бути що-небудь ближчим у нашої світі, ніж ця соціалістична сім'я? **[Оплески]**. Для її процвітання, для нашого загального блага ми робимо все, що в наших силах! **[Тривалі оплески]**.

Важко переоцінити той величезний вплив, який наш Жовтень справив на розвиток національно-визвольного руху.

Саме перемога Жовтня по-справжньому пробудила свідомість колоніальних народів, допомогла їм добитися величезних успіхів у боротьбі за визволення від гніту імперіалізму. В 1919 році В. І. Ленін уже писав: «...Визволення народів Сходу є тепер цілком практично здійснимим».)

Після другої світової війни, після нашої перемоги над фашизмом більш як два мільярди чоловік скинули ярмо колонізаторів, добились державної незалежності. В цілому колоніальну систему імперіалізму в її класичних формах можна вважати вже ліквідованою. Це, товаріші, явище всесвітньо-історичного значення. **[Тривалі оплески]**.

Надзвичайно важливо, що багато держав, які визволились, відхилились капіталістичний шлях розвитку і ставлять своєю метою побудову суспільства, вільного від експлуатації, орієнтованого на соціалізм.

В особі соціалістичних країн ці держави мають вірних і надійних друзів, готових подати їм можливу допомогу і підтримку в розвитку по прогресивному шляху. Підтримку не тільки моральну і політичну, а й економічну, організаційну — аж до сприяння у зміцненні оборони.

Шлях борців за свободу не легкий. Потрібна наполеглива праця по створенню основ суспільної економіки, необхідних для соціалізму. Неминучі запеклі бої з експлуататорськими елементами та їх іноземними покровителями. Часом вони призводять до зигзагів у політиці молодих держав і навіть іноді викликають рух назад. Але генеральний напрям розвитку незалежності, неупущення у внутрішні справи, солідарності і взаємної підтримки комуністів різних країн.

Сьогодні, відзначаючи 60-річчя нашої революції, ми, комуністи Радянського Союзу, знову заявляємо, що будемо завжди вірні великому братерству комуністів світу! **[Бурхливі оплески]**. Ми гаряче бажаємо найбільших успіхів комуністичним і робітничим партіям, їх союзникам, які борються проти диктатури капіталу, за свободу, мир і соціальний прогрес. Ви завжди можете бути впевнені в нашій дружбі, солідарності і підтримці! **[Тривалі оплески]**.

Товариші! Радянська влада народилася під знаком ленінського Декрету про мир, і з того часу вся зовнішня політика нашої країни пролягла мирнолюбивою. Об'єктивні історичні умови продиктували її конкретний зміст: курс на мирне співіснування держав з різним суспільним ладом.

У наші дні принципи мирного співіснування досить міцно вкоренились у міжнародних справах як єдино реальні і розумні. Це результат зміни співвідношення сил у світі — і насамперед зростання могутності і міжнародного авторитету Радянської країни, всієї соціалістичної співдружності. Це також результат успіхів, здобутих міжнародним робітничим рухом і силами національного визволення. Це, нарешті, результат розуміння всіх реальностей певною частиною праяснених міжнародних лозунгів Жовтня, заповітів Леніна: мир — народам! **[Оплески]**.

Водночас це підсумок величезної роботи, проведеної за останні роки Радянським Союзом та іншими країнами соціалістичної співдружності з метою добитися перебудови міжнародних відносин у напрямі миру. **[Оплески]**. Добрі зміни у світі, які стали особливо відчутними в сімдесяті роки, були названі розрядкою міжнародної напруженості. Ці зміни відчутні й конкретні. Вони — у визнанні і закріпленні міжнародними документами свого роду кодексу правил чесних і справедливих взаємовідносин між країнами, що створює правову і морально-політичну перешкоду на шляху любителів воєнних авантур. Вони — в досягненні перших, хай поки що скромних, домовленостей, які перекривають деякі канали гонки озброєнь. Вони — в розгалуженій мережі угод, які охоплюють багато галузей мирного співробітництва між державами з різним суспільним ладом.

Найбільш виразно зміни на краще видно в Європі, де міцніють відносини добросусідства, взаємне розуміння, інтерес і повага народів один до одного. Ми високо цінімо це досягнення, вважаємо своїм обов'язком всіляко його берегти і закріплювати. Тсму ми надаємо великого значення співробітництву з такими країнами, як Франція, ФРН, Англія, Італія, з усіма великими і малими європейськими державами іншої суспільної системи.

Природно також, що ми надаємо великого значення відносинам із Сполученими Штатами. Багато що розділяє наші країни — від соціально-економічного укладу до ідеології. Не всім у США подобаються наші порядки, та й ми могли б сказати багато про те, що відбувається в Америці. Але якщо робити наголос на розбіжностях, намагатися поводити один одного, то результатом буде лише загінання недовіри і ворожості, непотрібне для наших двох країн і небезпечне для світу в цілому. На зорі Радянської держави Ленін попереджав тодішніх американських керівників про те, що «подобасться це їм чи ні — Радянська Росія — велика держава», що «Америці нічого не дасть вільсонівська політика благочестиво відмовити мати справу з нами на тій підставі, що наш уряд їм не до вподоби».) Це було справедливо півстоліття тому. Це тим більш справедливо тепер. **[Тривалі оплески]**.

Саме життя вимагає, щоб вирішальними в радянсько-американських відносинах були міркування довгострокового порядку, продиктовані турботою про мир. Такої лінії додержуємося ми; того ж чекаємо і у відповідь. Нам не бракує готовності продовжувати початий розвиток відносин із США на основі рівності і взаємної поваги.

Міжнародні відносини перебувають тепер немовби на перехресті шляхів, які ведуть або до зростання довіри і співробітництва, або до зростання взаємних страхів, підозріння, агресивності, зброї, — шляхів, що ведуть, у кінцевому підсумку, або до міцного миру, або в кращому разі до балансування на грані війни. Розрядка дає можливість обрати шлях миру. Упустити цю можливість було б злочином. І найважливіше, найневідкладніше завдання тепер — це припинити гонку озброєнь, яка захлестнула світ. **[Тривалі оплески]**.

На жаль, нарощування озброєнь триває, набуває дедалі небезпечніших форм. Створюються — і добре відомо, з чіткі ініціативи — нові різновиди і типи зброї масового знищення. Але ж кожен такий новий вид — рівняння в кількох невідомих, причому не тільки в плані воєнно-технічних чи стратегічних наслідків, а й політичних. Метання від одного типу зброї до іншого, яке грунтується, очевидно, на найважчому розрахунку зберегти на них монополію, лише підхльстує гонку озброєнь, поглиблює взаємне недовір'я, утруднює здійснення заходів роззброєння.

Хотів би в цьому зв'язку з усією ясністю підтвердити думку, яку висловлював і раніше. Радянський Союз ефективно дбає про свою оборону, але не добирається і не буде добиватися воєнної переваги над другою стороною. Ми не хочемо порушувати приблизної рівноваги військових сил, яка склалася тепер, скажімо, між Сходом і Заходом у Центральній Європі або між СРСР і США. Але взаємін ми вимагаємо, щоб і ніхто інший не намагався порушити її на свою користь. **[Оплески]**.

Зрозуміло, підтримання існуючої рівноваги — не самоціль. Ми за те, щоб почати згинати вигнуту гачку озброєнь, поступово знижувати рівень воєнного протистояння. Ми хочемо істотно зменшити, а потім і усунути загрозу ядерної війни — найбільш грізної небезпеки для людства. Саме на це націлені добре відомі пропозиції Радянського Союзу та інших соціалістичних країн.

Сьогодні ми пропонуємо зробити радикальний крок: домовитися про одночасне припинення всієї державної виробництва ядерної зброї. Будь-якої такої зброї — хай то будуть атомні, водневі чи нейтронні бомби або снаряди. Одночасно ядерні держави могли б взяти зобов'язання приступити до поступового скорочення вже нагромаджених їй запасів, просуватися вперед аж до повної, «стопроцентної» їх ліквідації. Енергія атома — тільки для мирних цілей — з таким закликом звертається до урядів і народів у рік свого шістдесятиріччя Радянська держава.

Є ще одна важлива проблема, яка має пряме відношення до завдання зменшення загрози ядерної війни. Йдеться про те, щоб довести до кінця справу заборони випробувань ядерної зброї, щоб такі випробування не пресюдились не тільки в атмосфері, космосі і під водою, а й під землею. Ми хочемо рушити вперед переговори в цьому питанні, привести їх до успішного завершення. Тому ми заявляємо, що готові домовитися про те, щоб, поряд з заборонаю на певний строк усіх випробувань ядерної зброї, було оголошено мораторій на ядерні вибухи в мирних цілях. Ми сподіваємося, що цей важливий крок СРСР буде по достоїнству оцінений нашими партнерами на переговорах і, таким чином, буде розчищений шлях до укладення договору, якого давно вже чекають народи. **[Оплески]**.

Впевнено йде шляхом миру Радянський Союз. Активно і наполегливо виступаємо ми за те, щоб не на полі бою, не на конвеєрах озброєнь вирішувався спір соціалізму і капіталізму, а в сфері мирної праці. Ми хочемо, щоб через кордони, які розділяють ці два світи, проходили не траси ракет з ядерними зарядами, а простяглися нитки широкого і різноманітного співробітництва на благо всього людства. **[Оплески]**. Послідовно проводячи цю політику, ми виконуємо один з найголовніших лозунгів Жовтня, заповітів Леніна: мир — народам! **[Оплески]**.

Якщо вдасться розв'язати головне завдання — завдання відвернення нової світової війни, забезпечення міцного миру, то це відкриє нові чудові перспективи перед жителями землі. Виникнуть передумови для розв'язання багатьох інших життєво важливих проблем, що постають у наш час перед людством у цілому.

Що це за проблеми? Це, наприклад, необхідність забезпечити продовольством, сировиною, джерелами енергії величезні маси людей. Адже населення Землі, за наявними розрахунками, на кінець століття зросте з чотирьох до шести мільярдів чоловік. Це, далі, — подолання породженої колоніалізмом економічної відсталості країн Азії, Африки і Латинської Америки, що необхідно для нормального розвитку в майбутньому відносин між державами, та й взагалі для прогресу людства в цілому. Це, нарешті, захист людини від численних небезпек, якими її загрожують даліший неконтрольований технічний розвиток, — інакше кажучи, збереження природи для людини.

Це цілком реальні і дуже серйозні проблеми. З кожним новим десятиріччям гострота їх зростає, якщо не буде знайдено розумного колективного їх розв'язання на шляхах планомирного міжнародного співробітництва.

У наш час світ соціально неоднорідний, він складається з держав з різним суспільним ладом. Це об'єктивний факт. Соціалістична частина світу своїм внутрішнім розвитком і своїм підходом до міжнародних відносин дає добрий приклад того, якими шляхами найкраще розв'язувати великі проблеми, що постають перед людством. Але розв'язати їх за все людство, вона, зрозуміло, не може. Тут необхідні цілеспрямовані зусилля народу кожної країни, необхідне широке і конструктивне співробітництво всіх країн, всіх народів. Радянський Союз — цілком за таке співробітництво. У цьому, якщо дивитися глибше, зміст зовнішньополітичного курсу, який ми називаємо курсом мирного співіснування.

Товариші, друзі! Завоювання Жовтня, потенції соціалізму — це в наш час найбільш надійна запорука дальшого прогресу людства. Жовтень — це прапор великих змін, піднесений над двадцятим століттям волею і руками трудящих мас. **[Оплески]**.

Ми йдемо назустріч епосі, коли соціалізм у тій чи іншій його конкретній, історично зумовленій формі стане переважаною суспільною системою на землі, несучи з собою мир, свободу, рівність і добробут усьому трудовому людству. **[Оплески]**.

І це не утопія, не красива мрія. Це — реальна перспектива. Її щодня наближаємо своєю працею і боротьбою ми з вами, товариші, наближають своєю працею і боротьбою мільйони наших сучасників. Це і є продовження справи, початої Жовтневою революцією.

Будемо ж завжди вірні прапорці Великої Жовтня, червоному прапорцю революції!

Хай все яскравіше сяє над світом світло безсмертних марксистсько-ленінських ідей!

Хай живе великий радянський народ!

Хай живе наша велика партія — партія Леніна!

Вперед, до перемоги комунізму!

Які б маршрути не обирались, у кінцевому підсумку покликання комуністів — вести маси до основної мети, до соціалізму. Досвід боротьби за перемогу Жовтня показав, що в революційній діяльності цілком можливі зміна тактики, компроміси в ім'я здобуття нових союзників. Але переконались ми і в іншому: ні в якому разі не можна приносити в жертву принципи в ім'я тактичної вигоди. Інакше, як то кажуть, волосся збережеш, а голову втрадиш. **[Сміх, оплески]**.

Чим більший вплив компартій, тим активніше імперіалізм намагається збити комуністів з шляху істинного. Робиться це і грубо — методами тиску, погроз, — і тонше. Часом комуністам буржуазних країн тепер обіцяють «визнати» їх «право на місце в суспільстві». Взаємін вимагають... «дрібничку»: щоб вони відмовились від боротьби проти влади капіталу, за соціалізм, від інтернаціональної класової солідарності. Але комуністи давно вже завоювали своє місце в суспільстві. Завоювали саме своєю революційною боротьбою. Її роль у суспільстві визнана народами, і відняти її не дано нікому. **[Тривалі оплески]**.

Імперіалістам дуже хочеться підірвати згуртованість комуністичних рядів. З цією метою, зокрема, завзято підсоюють фальшиву версію, ніби компартії країн соціалізму, і особливо КПРС, нав'язують комуністам Заходу свої рішення соціалістичного перетворення суспільства. Але це — явна фальсифікація.

Наша партія, як і всі марксистсько-ленінські партії, твердо додержується загальноприйнятих у комуністичному русі принципів — рівноправності, незалежності, невтручання у внутрішні справи, солідарності і взаємної підтримки комуністів різних країн.

Сьогодні, відзначаючи 60-річчя нашої революції, ми, комуністи Радянського Союзу, знову заявляємо, що будемо завжди вірні великому братерству комуністів світу! **[Бурхливі оплески]**. Ми гаряче бажаємо найбільших успіхів комуністичним і робітничим партіям, їх союзникам, які борються проти диктатури капіталу, за свободу, мир і соціальний прогрес. Ви завжди можете бути впевнені в нашій дружбі, солідарності і підтримці! **[Тривалі оплески]**.

Товариші! Радянська влада народилася під знаком ленінського Декрету про мир, і з того часу вся зовнішня політика нашої країни пролягла мирнолюбивою. Об'єктивні історичні умови продиктували її конкретний зміст: курс на мирне співіснування держав з різним суспільним ладом.

У наші дні принципи мирного співіснування досить міцно вкоренились у міжнародних справах як єдино реальні і розумні. Це результат зміни співвідношення сил у світі — і насамперед зростання могутності і міжнародного авторитету Радянської країни, всієї соціалістичної співдружності. Це також результат успіхів, здобутих міжнародним робітничим рухом і силами національного визволення. Це, нарешті, результат розуміння всіх реальностей певною частиною праяснених міжнародних лозунгів Жовтня, заповітів Леніна: мир — народам! **[Оплески]**.

Водночас це підсумок величезної роботи, проведеної за останні роки Радянським Союзом та іншими країнами соціалістичної співдружності з метою добитися перебудови міжнародних відносин у напрямі миру. **[Оплески]**. Добрі зміни у світі, які стали особливо відчутними в сімдесяті роки, були названі розрядкою міжнародної напруженості. Ці зміни відчутні й конкретні. Вони — у визнанні і закріпленні міжнародними документами свого роду кодексу правил чесних і справедливих взаємовідносин між країнами, що створює правову і морально-політичну перешкоду на шляху любителів воєнних авантур. Вони — в досягненні перших, хай поки що скромних, домовленостей, які перекривають деякі канали гонки озброєнь. Вони — в розгалуженій мережі угод, які охоплюють багато галузей мирного співробітництва між державами з різним суспільним ладом.

Найбільш виразно зміни на краще видно в Європі, де міцніють відносини добросусідства, взаємне розуміння, інтерес і повага народів один до одного. Ми високо цінімо це досягнення, вважаємо своїм обов'язком всіляко його берегти і закріплювати. Тсму ми надаємо великого значення співробітництву з такими країнами, як Франція, ФРН, Англія, Італія, з усіма великими і малими європейськими державами іншої суспільної системи.

Природно також, що ми надаємо великого значення відносинам із Сполученими Штатами. Багато що розділяє наші країни — від соціально-економічного укладу до ідеології. Не всім у США подобаються наші порядки, та й ми могли б сказати багато про те, що відбувається в Америці. Але якщо робити наголос на розбіжностях, намагатися поводити один одного, то результатом буде лише загінання недовіри і ворожості, непотрібне для наших двох країн і небезпечне для світу в цілому. На зорі Радянської держави Ленін попереджав тодішніх американських керівників про те, що «подобасться це їм чи ні — Радянська Росія — велика держава», що «Америці нічого не дасть вільсонівська політика благочестиво відмовити мати справу з нами на тій підставі, що наш уряд їм не до вподоби».) Це було справедливо півстоліття тому. Це тим більш справедливо тепер. **[Тривалі оплески]**.

Саме життя вимагає, щоб вирішальними в радянсько-американських відносинах були міркування довгострокового порядку, продиктовані турботою про мир. Такої лінії додержуємося ми; того ж чекаємо і у відповідь. Нам не бракує готовності продовжувати початий розвиток відносин із США на основі рівності і взаємної поваги.

Міжнародні відносини перебувають тепер немовби на перехресті шляхів, які ведуть або до зростання довіри і співробітництва, або до зростання взаємних страхів, підозріння, агресивності, зброї, — шляхів, що ведуть, у кінцевому підсумку, або до міцного миру, або в кращому разі до балансування на грані війни. Розрядка дає можливість обрати шлях миру. Упустити цю можливість було б злочином. І найважливіше, найневідкладніше завдання тепер — це припинити гонку озброєнь, яка захлестнула світ. **[Тривалі оплески]**.

На жаль, нарощування озброєнь триває, набуває дедалі небезпечніших форм. Створюються — і добре відомо, з чіткі ініціативи — нові різновиди і типи зброї масового знищення. Але ж кожен такий новий вид — рівняння в кількох невідомих, причому не тільки в плані воєнно-технічних чи стратегічних наслідків, а й політичних. Метання від одного типу зброї до іншого, яке грунтується, очевидно, на найважчому розрахунку зберегти на них монополію, лише підхльстує гонку озброєнь, поглиблює взаємне недовір'я, утруднює здійснення заходів роззброєння.

Хотів би в цьому зв'язку з усією ясністю підтвердити думку, яку висловлював і раніше. Радянський Союз ефективно дбає про свою оборону, але не добирається і не буде добиватися воєнної переваги над другою стороною. Ми не хочемо порушувати приблизної рівноваги військових сил, яка склалася тепер, скажімо, між Сходом і Заходом у Центральній Європі або між СРСР і США. Але взаємін ми вимагаємо, щоб і ніхто інший не намагався порушити її на свою користь. **[Оплески]**.

Зрозуміло, підтримання існуючої рівноваги — не самоціль. Ми за те, щоб почати згинати вигнуту гачку озброєнь, поступово знижувати рівень воєнного протистояння. Ми хочемо істотно зменшити, а потім і усунути загрозу ядерної війни — найбільш грізної небезпеки для людства. Саме на це націлені добре відомі пропозиції Радянського Союзу та інших соціалістичних країн.

Сьогодні ми пропонуємо зробити радикальний крок: домовитися про одночасне припинення всієї державної виробництва ядерної зброї. Будь-якої такої зброї — хай то будуть атомні, водневі чи нейтронні бомби або снаряди. Одночасно ядерні держави могли б взяти зобов'язання приступити до поступового скорочення вже нагромаджених їй запасів, просуватися вперед аж до повної, «стопроцентної» їх ліквідації. Енергія атома — тільки для мирних цілей — з таким закликом звертається до урядів і народів у рік свого шістдесятиріччя Радянська держава.

Є ще одна важлива проблема, яка має пряме відношення до завдання зменшення загрози ядерної війни. Йдеться про те, щоб довести до кінця справу заборони випробувань ядерної зброї, щоб такі випробування не пресюдились не тільки в атмосфері, космосі і під водою, а й під землею. Ми хочемо рушити вперед переговори в цьому питанні, привести їх до успішного завершення. Тому ми заявляємо, що готові домовитися про те, щоб, поряд з заборонаю на певний строк усіх випробувань ядерної зброї, було оголошено мораторій на ядерні вибухи в мирних цілях. Ми сподіваємося, що цей важливий крок СРСР буде по достоїнству оцінений нашими партнерами на переговорах і, таким чином, буде розчищений шлях до укладення договору, якого давно вже чекають народи. **[Оплески]**.

Впевнено йде шляхом миру Радянський Союз. Активно і наполегливо виступаємо ми за те, щоб не на полі бою, не на конвеєрах озброєнь вирішувався спір соціалізму і капіталізму, а в сфері мирної праці. Ми хочемо, щоб через кордони, які розділяють ці два світи, проходили не траси ракет з ядерними зарядами, а простяглися нитки широкого і різноманітного співробітництва на благо всього людства. **[Оплески]**. Послідовно проводячи цю політику, ми виконуємо один з найголовніших лозунгів Жовтня, заповітів Леніна: мир — народам! **[Оплески]**.

Якщо вдасться розв'язати головне завдання — завдання відвернення нової світової війни, забезпечення міцного миру, то це відкриє нові чудові перспективи перед жителями землі. Виникнуть передумови для розв'язання багатьох інших життєво важливих проблем, що постають у наш час перед людством у цілому.

Що це за проблеми? Це, наприклад, необхідність забезпечити продовольством, сировиною, джерелами енергії величезні маси людей. Адже населення Землі, за наявними розрахунками, на кінець століття зросте з чотирьох до шести мільярдів чоловік. Це, далі, — подолання породженої колоніалізмом економічної відсталості країн Азії, Африки і Латинської Америки, що необхідно для нормального розвитку в майбутньому відносин між державами, та й взагалі для прогресу людства в цілому. Це, нарешті, захист людини від численних небезпек, якими її загрожують даліший неконтрольований технічний розвиток, — інакше кажучи, збереження природи для людини.

Це цілком реальні і дуже серйозні проблеми. З кожним новим десятиріччям гострота їх зростає, якщо не буде знайдено розумного колективного їх розв'язання на шляхах планомирного міжнародного співробітництва.

У наш час світ соціально неоднорідний, він складається з держав з різним суспільним ладом. Це об'єктивний факт. Соціалістична частина світу своїм внутрішнім розвитком і своїм підходом до міжнародних відносин дає добрий приклад того, якими шляхами найкраще розв'язувати великі проблеми, що постають перед людством. Але розв'язати їх за все людство, вона, зрозуміло, не може. Тут необхідні цілеспрямовані зусилля народу кожної країни, необхідне широке і конструктивне співробітництво всіх країн, всіх народів. Радянський Союз — цілком за таке співробітництво. У цьому, якщо дивитися глибше, зміст зовнішньополітичного курсу, який ми називаємо курсом мирного співіснування.

Товариші, друзі! Завоювання Жовтня, потенції соціалізму — це в наш час найбільш надійна запорука дальшого прогресу людства. Жовтень — це прапор великих змін, піднесений над двадцятим століттям волею і руками трудящих мас. **[Оплески]**.

Ми йдемо назустріч епосі, коли соціалізм у тій чи іншій його конкретній, історично зумовленій формі стане переважаною суспільною системою на землі, несучи з собою мир, свободу, рівність і добробут усьому трудовому людству. **[Оплески]**.

І це не утопія, не красива мрія. Це — реальна перспектива. Її щодня наближаємо своєю працею і боротьбою ми з вами, товариші, наближають своєю працею і боротьбою мільйони наших сучасників. Це і є продовження справи, початої Жовтневою революцією.

Будемо ж завжди вірні прапорці Великої Жовтня, червоному прапорцю революції!

Хай все яскравіше сяє над світом світло безсмертних марксистсько-ленінських ідей!

Хай живе великий радянський народ!

Хай живе наша велика партія — партія Леніна!

Вперед, до перемоги комунізму!

1) В. І. Ленін. Повне зібрання творів, т. 39, стор. 301.

2) В. І. Ленін. Повне зібрання творів, т. 23, стор. 3.

3) Ленінський збірник, т. XXXVII, стр. 251.

ЛЕНІН. ЖОВТЕНЬ СІМНАДЦЯТОГО

До 60-річчя Великого Жовтня Видавництво політичної літератури випускає у світ документальну розповідь А. Іванського «Ленін. Жовтень Сімнадцятого». В цій книзі, що складається з двох томів, зібрано і систематизовано документи, матеріали, спогади про роль В. І. Леніна в підготовці і проведенні Жовтневого збройного повстання. Розповідь ведуть соратники Ілліча, його сучасники, ті, хто знав його по спільній роботі, хто мав шість бачити і чути його, спілкуватися з ним. Це більшовики з підпільним етажем і комуністи, які вступили до партії 1917 року, працівники партійних органів, петроградські робітники, матроси Балтійського флоту, селяни з близьких і далеких губерній.

Пропонуємо вашій увазі кілька фрагментів з другого тому книги «Ленін. Жовтень Сімнадцятого».

1.

ШЛЯХ У СМОЛЬНИЙ

М. І. ПОДВОЙСЬКИЙ (голова Петроградського Військово-революційного комітету):

23 жовтня (старого стилю. — А. І.) в ніч на 24-е Тимчасовий уряд приїхав у бойовий стан усі військові училища Петрограда і став стягувати до столиці юнкерів з Петергофа, Гатчини, Оранієнбаума, Павловська і навіть з Києва. Прибулих з Петергофа юнкерів було розміщено в Зимовому палаці, що став резиденцією Тимчасового уряду...

А наступного дня уряд Керенського явно намагався вже взяти у свої руки наступальну ініціативу.

М. В. ФОФАНОВА (господарка останньої конспіративної квартири Ілліча):

Дуже пам'ятний увесь день 24 жовтня. Ще вранці за сніданком я повідомила Володимира Ілліча, що «іде не могла дістати нашу газету «Робочий путь». Володимир Ілліч стурбовано прийняв моє повідомлення і тут же сказав:

— Маргарито Василенко, не прибірайте зі столу. Зараз же терміново підіть із запискою.

У Вибірзькому комітеті, куди я пішла, Женя Єгорова (секретар райкому партії. — А. І.) повідомила, що на друкарню газети налетіли юнкери, частину тиражу розгромили, але другу частину червоногвардійці врятували. І воно вочула мені газету за 24 жовтня, де було вміщено статтю Володимира Ілліча «Новий обман селян партією есерів».

До Володимира Ілліча я повернулася вже о дванадцятій дня з газетою і з відповістю. Він знову тут же направив мене з новим дорученням — передати записку і обов'язково принести відповідь.

З протоколу засідання Центрального Комітету РСДРП(б), 24 жовтня:

... (Пропонується. — А. І.), щоб сьогодні без особливої постанови ЦК жоден член ЦК не міг піти зі Смольного. Пойнято.

Зговоритися з Виконавчою комісією (Петербурзького комітету) відносно їхніх чергувань і в Смольному, і в ЦК. Прийнято.

З листа В. І. Леніна членам ЦК:

Я пишу ці рядки ввечері 24-го, становище надзвичайно критичне. Цілком ясно, що тепер, уже справді, прогавання в повстанні подібне до смерті.

З усіх сил переконую товаришів, що тепер усе висить на волоску, що на черзі стоять питання, які не нарада розв'язуватися, не з'їздами (хоч би навіть з'їздами Рад), а виключно народами, масою, боротьбою озброєних мас...

Треба, щоб усі райони, всі полки, всі сили мобілізувалися зараз же і послали негайно делегації у Військово-революційний комітет, у ЦК більшовиків, настійно вимагаючи: ні в якому разі не залишати влади в руках Керенського і компанії до 25-го, ні в якому разі: розв'язувати

справу сьогодні неодмінно ввечері або вночі...

Уряд вагається. Треба добити його що б то не стало!

М. В. ФОФАНОВА:

Я пропоную Володимирові Іллічу пообідати, адже для цього потрібно всього 10—15 хвилин, а він підходить до столу, дивиться мені прямо в очі й каже:

— Дано вам слово, що не піду не гоївши, — і пішов у свою кімнату. Швидко повернувся, передав мені записку і сказав:

— Чекаю вас до одинадцятої години, а там я волен буду чинити так, як це мені потрібно.

Пішла в'їзти цього дня до районного комітету і розповіла там усі подробиці Надії Костянтинівни (Крупської. — А. І.).

Й. В. СТАЛІН (член Військово-революційного центру по керівництву повстанням):

24 жовтня, ввечері, його (В. І. Леніна. — А. І.) було викликано у Смольний для керівництва рухом.

Е. А. РАХ'Я (зв'язковий між Леніним і ЦК партії):

Вирішив іти до Володимира Ілліча... Коли я йому сказав, що Керенський чинив розводити мости, він скрикнув:

— Ага, значить починається...

Я було не розумів його і спитав:

— Що починається?

— Резолюція починається, — пояснив Ілліч, — а з нею і революційні еси...

Ми попили чаю... Володимир Ілліч... категорично заявив:

— Ідемо в Смольний. Для безпеки вирішили все-таки замаскуватися. В міру можливості перемінили на ньому одяг, перев'язали шок до досить брудною пов'язкою, на голову наділи завалюють кепку... Вирішили, сподіваючись, що в такому вигляді не дуже-то пізнають на вулицях...

Біля Літського мосту ми побачили групу солдатів і червоногвардійців. Вони стояли і не поспішали публіки через міст. Я порадив Володимирові Іллічу не підходити до них.

— Нічого, — відповів він, — де солдати і червоногвардійці разом, там немає небезпеки... — І швидко пішов уперед...

Дійшовши до середини мосту, ми помітили на іншому кінці його солдатів Керенського. Це була також скарона, що вимагала у перехожих перепусток... За словами солдатів, перепустками потрібно було запастися в штабі. Робітники були обурені і страшенно лаяли солдатів. Ми скористалися суперечкою і прошигнули повз варту на Літський проспект...

Ми пройшли вже чималу відстань Шпалерною, коли назустріч показався два верхових юнкери. Порівнявшись з нами, вони скомандували:

— Стій! Перепустки!

Я шепнув Володимирові Іллічу:

— Ідіть, я з ними сам розправлюсь.

У мене в кишені було два револьвери. В грубій формі я почав з юнкерами суперечку...

(Закінчення в наступному номері).

В КІНОТЕАТРІ «Мир» відкрилась виставка робіт В. М. Остапенка, головного художника Кіровоградського театру ляльок. Безумовно, вона викликала інтерес у кіровоградців. Адже до цього вони мали змогу неодноразово знайомитись із творами місцевих живописців, графіків, монументалістів. Персонажі ж дитячих і не у інтерпретації художника земляки постали перед ними вперше.

Більшість представлених робіт — театральні плакати, ескізи ляльок і декорацій. Однак не вірно було б думати, що вони цікаві тільки дітям, аніж дорослим. Йдеться про серйозне мистецтво, на якому виховується підрастаюче покоління, мистецтво про яке, перекладаючи слова письменника, можна сказати, що його треба робити так само, як і для дорослих, але ще краще.

Власне, на виставці експонуються роботи не лише пов'язані з діяльністю Остапенка в театрі ляльок. Є тут і ілюстрації, і молодіжні плакати. Але про це — дещо пізніше.

При неоднаковій мірі удачи у вирішенні того чи іншого театального образу, Остапенка, як художника, характеризує постійний творчий пошук. Мені розповідали, як після однієї із столичних нарад, присвячених проблемам лялькового театру, зарубіжні гості брали з собою на згадку виконану ним програму до вистави «Гусениця». Нічого дивного, Ного Дорофей із п'єси М. Гернета і Г. Гуревича надзвичайно привабливий. Маленьке, жваве гусениця з широко розплаченими на світі очима, навісвідкритим червоним дзьобиком і такими ж червоними лапками, котрі залізають на землі сади — літери назви вистави, подібні до першого погляду. Художнику багато довелося попрацювати, доки він досяг граничної лаконічності і виразності образу.

Так само лаконічно вирішив Остапенко і образ лелеченя Айки у виставі «Лелечення і Онудало». Спектакль побудовано так, що глядач бачить безпосередньо на сцені акторів, котрі водять ляльок. Але він не сприймає актора. Ного увага повністю прикута до Айки, беззахисного, шпорого і вірного друга. «Лелечення» — одна з кращих робіт Остапенка в театрі.

У виставі є ще один цікавий персонаж — Горобець. Зроблений він із соломи. Навне традиційне уявлення про цього птаха, який мешкає під стріхою сільської хати, дало можливість художнику знайти найбільш підходящий матеріал для ляльки. Щоправда, Горобець вишивав менш виразним, він, певно, потребує ще доробки, але ніяк, яким пішов автор, думається, вірний.

В. Остапенко надає великого значення вибору матеріалу, розуміючи важливість його у перенесенні чисто графічного ескіза в образ. Є у доробку Кіровоградського театру ляльок вистава «Казка про Івана-царевича, матінку річку, землю любу». Йдеться в ній про «діла давно минулих днів», для відбувається у казково-бульварній Русі. Для того, щоб якомога повніше ввести юного глядача в естетичний світ саме російської казки, художник широко використовує дерево, виконуючи ляльки з урахуванням стильних вимог давнього

свого різьблення. Відчуття В. Остапенком матеріалу чітко проглядається і в ще незавершеній роботі — оформленні майбутнього спектаклю «Карлик Ніс» по казці В. Гауфа, ескізи і макети до якого поки що перебувають у майстерні художника.

Скромно хочеться сказати про оформлення Остапенком спектаклів за п'єсами А. Вертинського «Скажи своє ім'я, солдате» та А. Браунсевича «Внук партизана». Героїчна тема — благородна і вдала в театрі, у дитячому зокрема. Але одна справа провести її через казкових героїв,

Думки, відгуки, рецензії

АДРЕСУЄТЬСЯ ВСІМ

З ВИСТАВКИ РОБІТ ТЕАТРАЛЬНОГО ХУДОЖНИКА

інша — через наших сучасників. Не забуваймо, що художник працює саме в театрі ляльок... І все ж він знаходить прийоми, завдяки яким образи героїв вистав — пригнічених горем матерів і вдов, хлопчиків — партизанського влук та інших позитивних персонажів при своїй умовності не відірвані від життя, не розходяться з уявою малечі про конкретних людей, людей з іменами і біографіями, котрі звільнили нашу радянську землю від фашистської нечисті, відстояли щастя і свободу для наступних поколінь. Думається, що тут художнику допомогло почуття міри, а воно, як відомо, часто є мірлом художніх рішень.

Ось уже десять років з екрану телевізора лунають дитячі голоси, які читають казкові казки. Час від часу з'являються художні заставки — ілюстрації до казок. Іх незмінним автором впродовж усіх цих років є В. Остапенко. Яскраві, пізирні, з кумедними персонажами заставки експонуються на виставі.

Є тут і кілька портретів, плакатів, представлено зразки ілюстрацій художніх творів зі сценаріїв-земляків, заставки і малюнки до газет — «Вся влада Радам», «Уражай», «Степівчанка», «Усім смертним назло» та ін. Одним з кращих графічних листів художника є ніби виплетена нерешкою «Російська красуня». Бона була вкінчена в одному з новорічних номерів «Молодого комунара».

На жаль, на виставі представлені далеко не всі роботи В. Остапенка, які на те заслуговують. Брак експозиційної площі призвів до того, що на ній менше, ніж того хотілося б, ескізів ляльок, декорацій. Зовсім немає макетів. Все ж, навіть з того, що тут є, ми можемо зробити незаперечний висновок про плідну роботу В. Остапенка, про його безумовну талановитість.

Виставку відкрито напередодні 60-річчя Великого Жовтня. Художник присвятив її славному ювілею нашої країни. Країни, котра все найкраще відає дітям, де робиться все для того, щоб сьогоднішні хлопчики і дівчатка вирости справжніми громадянами, патріотами своєї соціалістичної Вітчизни, де у арсеналі виховних засобів чільне місце посідає виховання естетичне.

Б. КУМАНСЬКИЙ.

ПОГОДА В ЛИСТОПАДІ

У жовтні переважає прохолодна й суха погода, а 15—17 жовтня було холодно — середня добова температура повітря становила 0—2 градуси морозу, що зближало тимчасове припинення нестачі озимих. Але в третій декаді потеплішало, середньодобова температура повітря навіть наприкінці жовтня досягла 8—10 градусів тепла, що на 1—3 градуси вище норми. Озимі відновили розвиток. Озима пшениця, посіана до 15 вересня, перебуває у фазі кущіння, утворивши до носим нагілля на одну рослину, пізніх строків — досягла фази третього листка.

Листопад — останній місяць осені, він різко відрізняється від жовтня, адже в ньому відбувається перехід середньодобової температури новітня через 0 градусів у бік холоду. Вегетація озимих закінчується. Доли червоніють зі снігом, часто бувають густі й тривалі тумани, ожеледі. В листопаді бувають і хуртовини, але їх інтенсивність дуже мала.

За багаторічними даними, в листопаді буває дуже тепло, коли максимальна температура повітря досягає 23—27 градусів тепла, буває й дуже холодно, коли мінімальна температура повітря знижується до 23—24 градусів.

Листопад цього року щодо температурних даних передбачається значаємим. Середньомісячна температура повітря — близько норми, місячні навіти лише за норму. Протягом місяця відбуватиметься різке коливання температури: вночі від 5—10 градусів морозу до 3—7 градусів тепла, вдень від 1 до 14 градусів тепла.

У першій половині місяця буде переважно без опадів, в останній діні — тумани, ожеледі. У другій половині — часом опади у вигляді снігу, можливі посилені вітри до 20—25 метрів на секунду.

О. ЖАРИКОВА,
агрометеоролог Кіровоградського гідрометбюро.

В КІРОВОГРАДІ
З УСПІХОМ ПРО-
ИЛИ ВІСТУПІ
ПОПУЛЯРНОЇ ЕСТ-
РАДНОЇ СПІВАНКИ
АЛЛИ ПУГАЧОВОЇ.
Фото В. ГРИБА.

Наша адреса і телефони

316050. ГСП, Кіровоград 50, вул. Пуначарського, 36.
Телефони: відповідального секретаря та відділу комсомольського життя — 2-45-35, відділу пропаганди, відділу листів і масової роботи — 2-45-36, відділу військово-патріотичного виховання та спорту — 2-46-87.

Газета виходить
у вівторок, четвер,
суботу.

«МОЛОДОЙ КОМУНАР» —
орган Кіровоградського обкому
ЛКСМУ, г. Кіровоград.
Газета публікується
на українському мові.

Друкарня ім. Г. М. Димитрова
обласного управління у справах видавництва,
поліграфії і книжкової торгівлі,
м. Кіровоград, вул. Глібини, 2.